

Ghislaine la Bruyère en ik

Robert Franquinet

bron

Robert Franquinet, *Ghislaine la Bruyère en ik*. A.A.M. Stols, Maastricht / Brussel 1939

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/fran024ghis01_01/colofon.php

© 2015 dbnl / erven Robert Franquinet

The logo for the Dutch Bibliography (dbnl) features the lowercase letters 'dbnl' in a blue, sans-serif font. The letter 'd' is stylized with a small checkmark-like shape above its vertical stem.

Voor A.A.M. Stols

I

MEEN niet dat het mij zwaar valt, of dat er diep in mij eenige symptomen zouden aanwezig zijn, hoe gering dan ook, die mij de taak om het volgende aan u mede te deelen, zouden bemoeilijken. Van àl deze herinneringen immers, waarvan ik met oprechtheid bekennen durf, dat zij ééns mijn geheele wezen vervuld hebben, is er geen één meer waaruit nog de kracht valt te putten om ze waardig te maken aan het waarachtige leven, dat mij nu in beslag neemt.

Er is dus niets, dat mij vanwege zijn dierbaarheid gedrongen heeft tot het schrijven van deze bladzijden, evenzeer als er geen enkele band meer bestaat tusschen mij en de gebeurtenissen die ik in deze bladzijden aan u openbaar.

Het groote huis, dat mijn ouders bewoonden, lag midden in een park en weerspiegelde zich, gedurende de vier wisselingen van het jaar, blank en voornaam in den vijver, wiens met lelie-lisch versierden boord aan het terras zoomde, waarlangs men de hall bereiken moest.

Dit terras leidde met breede en uit arduinsteen gehouwen trappen naar de parklaan en rond de kleine aristocratische pilaartjes, waarop de cementen leuning steunde, slingerden den geheelen vroegen zomer door roode en rose roosjes.

Dit groote huis, de vijver, de geurige heesterboschjes langs de laan, het donkere en geheel in loof verborgen priëel, alles had in dien tijd het geheimzinnige, dat men in kinderverhalen weeft rondom een oude prinsenburcht en waarvan de onschuldigste droompjes vervuld zijn.

Hoe het mogelijk was, dat ik, ondanks het drukke en rumoerige verkeer van mijn vaders kennissen, als een eenzame en steeds fantastische verhalen verzinnende mijneraar rondzwierf, zonder mij te storen aan alles wat zich rond mij afspeelde, is mij nog steeds ondoorgrond gebleven.

Ik wil er mij nu ook niet mee bezig houden; het zou mij immers in een moeras van allerlei psycho-analytische verzinsels doen verzinken, en niets draagt meer mijn weerzin en mijn afkeer dan dit!

Nù nog herinner ik mij den tuin, de re-

genbellen op het water, de wilde wingerd, de warme lucht der druivenserre, de baard van den tuinier, ja zelfs de bruingevlekte jachthond, Tello, die mijn bijzondere vriend was, mèèr dan de dames en de heeren die zonder oponthoud ons buitengoed bezochten, er tennisten, paardreden, op jacht gingen in de omstreken, wandelden, feestten, kortom: alles deden om het leven zoo aangenaam mogelijk te maken. Doch meen niet, dat ik mij hiervan bewust was, of dat ik mij ook maar één enkele maal heb afgevraagd het waarom, het hoe of het wanneer van alles wat er zich op ons landgoed afspeelde...; ik leefde immers buiten deze wereld, evenals mijn oudere broer, die zeventien maanden met mij verschilde, en die, evenals ik, binnen de périphérie van zijn eigen bijzonder planeetje naar het leven openbloede.

Wij zwierven nooit samen. Wij deelden nooit samen, ja, bezochten niet eens elkanders bed, des morgens of des avonds, zooals andere kinderen in hun vroege jeugd wel plegen te doen, wanneer men ze op een gemeenschappelijke kamer te rusten legt.

Wij leefden beiden op ons afzonderlijk planeetje en doorheen de ruimte, die tussen ons was, waren onze contactpunten slechts als vluchtige echo's, die nauwelijks tot ons indrongen en die schier van betekenis waren voor beider ontvankelijkheid en beschouwing van het bestaan, waarin wij op groeiden, elk op onze eigen manier.

Doch dit alles zal uw belangstelling niet wekken. Laat mij u dus niet met deze en andere overbodige mededeelingen lastig vallen, die trouwens voor mij zelf sinds onheuglijke jaren hun betekenis verloren hebben.

Ik wil daarom met mijn eigenlijk verhaal een aanvang maken, dat op een zomeravond begint, toen ik Ghislaine la Bruyère, een klein blond meisje, waarvan mij het roze jurkje, dat zij bij onze eerste ontmoeting droeg, nog duidelijk voor de oogen staat, in mij opnam. Zij was het jongste dochttertje van den schatrijken notaris, die mijns vaders vriend was in het dorp, waar ik tot mijn zeventiende jaar in de eerste kleine

bedrijven van het leven heb meegespeeld...

Ik stel mij voor, dat na de enkele woorden, die hieraan vooraf gingen, u het décor van deze bedrijven voldoende beschreven is, tenzij gij een tooneel eischt met gemarmerde zuilen en slecht-geschilderde renaissancistische spiegels en andere tirelantijnen, die men, hetzij bij een drama, hetzij bij een klucht als coulissen gebruikt..., doch ik meen te mogen verwachten dat uw belangstelling voor het groteske en het onsmakelijke sinds jaren geslonken is, tenzij het een parodie zou gelden, hetgeen echter geenszins mijn bedoeling kan zijn.

De kleine, blonde Ghislaine, die met brooze miniatuurbootjes aan het water had gespeeld, wekte plotseling en geheel zonder overgang mijn genegenheid voor haar wakker, ondanks het feit dat ik haar reeds jaren kende.

De snelle bruine en witte eendjes waren geenszins door haar spel verstoord geweest. Het was in een onschuldige extase dat ik haar dien middag zag zitten en haar voor de eerste maal lang en zwijgend

bewonderd heb. Zij wist van mijn bespieding niets. Zij sprak tegen de drijvende watervogels en gooide kleine gras-trosjes naar hen toe, of zat gehurkt met het hoofdje in de handen ernstig te staren naar al de bewegingen, die de eenden bij hun geruischloos glijden, hun gaan en hun keeren, het zachte zwenken in groote bochten, aan de oppervlakte van het water teweeg brachten. De wijd-uiteenkringende golven, die tot tegen den waterboord aan lekten, de lispelende geluidjes van het water tusschen de lisschen, het boeide haar zichtbaar en verrukte haar.

En ik, gezeten op de groote trap van het bordes, tuurde door het loof van de rozelaars, die omheen de pilaartjes van de leuning kringelden, en nam zorgvuldig haar bewondering waar en voelde hoe in deze oogenblikken, als een ongekend en nooit-vermoed gevoel, iets in mij begon te verroeren, dat mij vreemd vervulde en me mijn schuilplaats deed verlaten en achter het huis om naar het prieel toe wandelen, waar ik mij eenzaam en in de groote stilte onder het bladerendak ging bezighouden

met het bedenken van alles wat ik zoojuist bij Ghislaine had waargenomen.

Ik moest toen, als ik mij niet vergis, ongeveer elf jaren oud geweest zijn, toen de tienjarige Ghislaine naar mijn wereldje indrong en sindsdien traagaan alles, wat er tot dan toe te vinden was, veranderde of vergeten deed en een geheel nieuw aanzicht tooverde in deze gesloten en jonge eenzaamheid.

Ik kon mij destijds van dit gevoel geen rekenschap vragen, doch hoe het kwam dat ik eensklaps nà dezen avond het kleine meisje vermeed te spreken, is mij later pas verklaarbaar gebleken.

Het is mij onmogelijk mèèr van Ghislaine te beschrijven dan het diaphane rose jurkje, dat zij dien dag aan had en haar blonde haartjes; doch noch haar oogen, noch den vorm van haar mondje, noch iets anders zou ik u kunnen voorstellen, daar er in mij vóór dien bepaalden dag niets was geweest, dat mij aangespoord had mij hierin te verdiepen, en nà deze eerste kennismaking er véél diepere en belangrijkere denkbeelden door mijn hart en hoofd

schoven; zoodat ik misschien wèl een enkele keer den vorm van haar mond of de kleur van haar oogen heb waargenomen, doch die mij zoo weinig hebben ontroerd, in vergelijking met àl het andere..., dat het mij onmogelijk is, welke pogingen ik ook aanwend om mijn geringste reminiscenties te achterhalen, u hieromtrent iets mede te deelen.

Deze avond was de belangrijkste die ik sinds mijn geboorte beleefde, en daar ik in mijn eenzaamheid met niemand, zelfs niet met mijn moeder, over de dingen sprak, die zich in mij voltrokken, bleef ook dit nieuwe wonderlijke gebeuren in mij opgesloten, dat ik slechts éénmaal, op een zonnigen morgen in Tello's oor gefluisterd heb; omdat ik toen reeds besepte, dat men een gelegenheid noodig heeft om zijn diepste vreugden en smarten aan een ander wezen mee te deelen.

Elken dag sindsdien heb ik in Tello's oogen gelezen met welk een trouwheid hij zich bewust was van het groote voorrecht, waarmee ik hem dien morgen bedeelde.

Tello was in die dagen stellig de eenigste die iets van mijn nieuw leven vermoedde en begreep; hetgeen ik duidelijk aan al zijn gedragingen en aan zijn stem bemerkte.

Meen niet, dat dit een verwijt beteekenen zou jegens de onverschilligheid mijner ouders. Verre van daar! Noch jegens de onbroederlijkheid van Claude. Want ik heb sinds jaren het intellect verworven, om hun verhoudingen en hun bemoeienissen naar waarde te kunnen schatten, en alhoewel ik er nimmer over nadacht, begrijp ik thans hoe het mogelijk was, dat het verband van mijn ouders tusschen mij en Claude nog geringer was dan dat er bestond tusschen ons beiden en de strenge gouvernante Hélène.

Het is tevens verstaanbaar, dat in een dergelijke verhouding tot àl het omringende, het plichtmatige optreden van Hélène ons zelfs niet genaakte; doch dat er in ons een genegenheid was, hoe gering dan ook, jegens haar, die uit de prilste kinderjaren in ons was blijven hangen, wanneer zij ons gedurende de winteravonden uit een groot en geurig boek met prenten, legenden en sprookjes voorlas.

Ik zwierf dus rond, eenzaam als altijd, doch er was niets meer wat ik deed of liet, of het was de gedachte aan Ghislaine, die nu steeds in het diepste van mijn wezen aanwezig was. Nauwelijks leerde ik de eerste latijnsche zinnen spreken en schrijven, loste ik mijn wiskundige vraagstukken op en blies men mijn hoofd vol daden van Themistocles, Caesar, Alexander, Hannibal, Napoleon en Lodewijk de Veertiende, of ook mijn liefde voor Ghislaine nam grotere afmetingen aan, ja, was zelfs een aansporing mij te verdiepen in al dit nieuwe, waarmee bekwame lieden mijn trage en moeilijk-vattende hersens bewerkten, welk een afkeer ik ook had voor den argeloozen La Fontaine en de saaie verhandelingen over het schoone van Bossuet...

Een jaar na de eerste ontmoeting met Ghislaine beleefde ik het mij overstromende geluk, in een zomervacantie met haar een middag in het gras te liggen. Zij sprak gedurig-aan en onophoudend en schonk mij aldus de gelegenheid mijn

zwijgzaamheid en mijn geslotenheid ietwat te verbergen; want hoe ik mijn hoofd ook martelde, ik vond geen woorden om tegen haar te spreken, en dit werd tenslotte een erge liefdeskwellung, waaraan ik al de volgende dagen leed. Ik at weinig en ook de sporadische gesprekken met mijn ouders, Claude en H el ene vermeed ik ten stelligste.

Doch op een morgen hielp Ghislaine, die ik in het park tegenkwam, mij de asters dragen, die mijn moeder mij gevraagd had voor haar te plukken.

Ik had een kransje van de kleinste bloemen gevlochten en op haar zijige, blonde haar gezet. Toen wij de bloemen hadden naar huis gebracht, wandelden wij samen en trokken ons terug in het donkere, schaduwvolle prieel, onder den eschdoorn, op de bank.

Nimmer had ik durven dromen ooit met Ghislaine alleen te zijn. Nu leek het mij, in een wonderlijken droom geraakt te zijn, waaruit ik  enmaal vreesde te ontwaken.

Wij zaten op het bankje. Zij was spraakzaam en lette niet op mijn zwijgzaamheid. Maar plosteling welde in mij het verlangen

om iets te doen,.. om uiting te geven aan iets dat mij drong mijn genegenheid voor haar in een bepaalde daad om te zetten.

Laat me u verzekeren van de heiligste gevoelens, die mij op dat moment beroerden!
Van de oprechtheid mijner zuivere knapenliefde!

Ik nam haar handje in de mijne. Dan plotseling door mijn gevoelens overstelpt, tilde ik haar rokje boven de knieën op en kuste snel en vluchtig haar bovenbeentjes. Doch nauwelijks had ik na deze duizeling de gelegenheid mij weer te overtuigen van de looverschaduwen, die ons omhulden en van de wereld afsloten, of ik ontwaarde in de entree van het prieel het strenge gelaat van Hélène, die mij met ontstelde oogen aanstaarde...

Naast mij stond het kleine meisje, met het bloemenkransje rond haar hoofd, vóór mij de gouvernante, en ik zelf voelde mij eensklaps, ik kan nòg niet verklaren hoe en waarom, schuldig in het aangezicht van mijn gouvernante en was er mij van bewust, dat zij mij betrap had op een ondeugdelijke handeling met Ghislaine!

Zij kwam naar ons toe.

- Vooruit, zei ze, wijzend met haar lange magere vinger, naar huis,... en haast je wat, Romain...! Ga je werk maken!

Zij nam Ghislaine bij de hand en bracht haar met veel uitroepen van ontsteltenis bij mijn moeder, alwaar het kleine meisje aan een grondige ondervraging werd onderworpen, om dit jeugdige zedendelict... uit te pluizen en om, ter voorkoming van dezelfde misdragen, maatregelen te kunnen nemen!

Hoe het ook zij, mijn spontane opwelling, waartoe ik door een heilige bezieling gedreven werd, lag nu in aller oogen als een zware en zwarte zonde op mijn geweten gedoemd, die mij voorgoed, ja, voor eeuwig... vervloekt zou doen zijn in het onderaardsche vuur, zoo ik mij niet hiervan ontdoen zou bij mijn biechtvader.

Van dit alles begreep ik minder dan wie ook. Ik voelde mij onrechtvaardig beoordeeld, gekrenkt in mijn zuiverste idealen, maar het vreeselijkste van alles was voor mij het bericht, dat Claude mij meedeelde, vernomen te hebben dat Ghislaine door

haar vader gestraft; was en dat het haar verboden was, zonder toezicht in ons park te wandelen of met mij te spelen.

Merkwaardig genoeg zult ge het vinden, te vernemen, dat mijn ongeluk en mijn droefheid aanleiding waren om mijn betrekkingen met Claude ietwat milder en tevens wat mededeelzamer te maken. En dit was dan Claude's eerste daad waardoor het leven van ons beiden tot elkander kwam en zich traagaan méér verwant ging voelen, zooals dit later wel blijken zal.

Onze eerste saamenhoorigheid deed zich gelden, voor het eerst, en was gericht tegen de persoon van Héléne, wier vertrek wij binnen de veertien dagen wisten te bewerkstelligen.

Ondanks het feit, dat ik reeds in mijn dertiende en Claude in zijn vijftiende jaar was, bezorgden onze zorgzame ouders ons een nieuwe jonge gouvernante, wier naam ik mij niet meer herinner, doch die ik voor de duidelijkheid van mijn verhaal Eliane noemen zal.

II

HOE zou het mij mogelijk zijn, u te beschrijven welk een troosteloze wanhoop ik ten prooi was, en in welke mate ik, hoe jong dan ook, verteerd werd door het besef, dat ik met het verlies van Ghislaine onvoorwaardelijk àlles verloren had.

Niets interesseerde mij meer. Noch het huis, noch het park, noch mijn lessen, noch de vriendelijkheid van de nieuwe gouvernante, niets! Geen der jongens van het atheneum vermocht het zich als vriend aan mij op te dringen, terwijl ik zelfs, sinds het verlies van Ghislaine, Tello geheel verwaarloosde.

De eenige aan wie ik met enkele woorden mijn groote smart had medegedeeld, was Claude, die destijds zich nog méér en méér van de huiselijke bezigheden afwendde en uren achtereen, ergens totaal afgezonderd, in een verzenboek zat te lezen. Naarmate zijn interesse voor deze lectuur groeide, scheen ook zijn meeleven in mijn leed grooter te worden, ja zelfs scheen ik er van overtuigd te zijn, dat hij mijn gedwarsboomde liefde en mijn pijnen bewonderde...

Nu het mysterie van Claude's ziel voor mij licht en glanzend geworden is, is zijn houding mij geheel verklaarbaar gebleken. Doch gij begrijpt dat het zelfs in de geringste mate niet mogelijk was, dat ik destijds had kunnen gissen, wat toenmaals reeds kiemde en in zijn embryonale staat vorm gaf aan het bloeisel van Claude's geest, die nu voor mij opengegroeid is als het vruchtbeginsel van een weelderig ooft.

Maar laat me u de dingen voorstellen zooals ze in hun plantaardigen groei geworden zijn tot den staat waarin zij ons nu dagelijks omkringen.

In die dagen, derhalve, was in mij niet het minste vermoeden van de omwentelingen, die zich in mijns broeders ziel voordeden en met welk een goddelijk vermogen hij begaafd was, om reeds op zijn vijftiende jaar vele zinnen van Lamartine en de Musset te mogen genieten, en dat hij het vermogen bezat, niet weinig later met begrip en vreugde Corneille en Racine te lezen en met Victor Hugo om te gaan, alsof hij hem al jaren geleden voor het eerst las.

Claude's bewondering nu, voor mijn

niet te stillen smarten, scheen zich, hoe ik het mij later heb voorgesteld, blijkbaar gevoed te hebben met een zekere nostalgie, een heimwee naar de kern, de essentie van leed en vreugde, die in het hart der sensitieven en der nobelen door de poëzie zoozeer opgewekt wordt of bevorderd.

Alhoewel zeer stug en vergezeld van weinig woorden, was dus mijn lot een aanleiding om de twee werelden van Claude en mij enkele contactpunten te schenken, welke voor mij de eenige vreugden zijn, die ik mij uit mijn bittere jeugdjaren herinner.

Ghislaine verscheen slechts weinig, en steeds vergezeld van haar ouders, op de Zondagmiddagen, in ons huis. Het was mij duidelijk met welk een plichtsbesef de gouvernantes er zich van bewust waren, zorg te dragen, dat eventueele zedenmisdrijven tusschen mij en het meisje moesten voorkomen worden. Ik meende zelfs uit hun houding te mogen opmaken, dat zij zich van mijn misdrijf bewust waren en Ghislaine nu tegen een tweede aanranding trachtten te beschermen.

Ik zelf dan ook vermeed het samenzijn met haar en verbleef zelden langer dan enkele minuten in de zalen, waar haar ouders zich met de mijne onderhielden, het avondmaal gebruikten of kaartspeelden.

Zoo verliepen dan de maanden, waarvan de dagen zwaar en donker rond mijn hart lagen gesnoerd en waarin mijn eenigste voedsel bitterheid was.

Ik werd bleek en mager en was steeds bedroefd, hetgeen de gouvernante geenszins ontging.

Mijn moeder, hierover door haar ingelicht, liet de dokter, die een huisvriend was, op een avond, dat hij bij mijn vader zijn flesch bourgogne dronk, mijn zwakke knapenlijf grondig onderzoeken. Hij schreef mij ijzer en veelvuldige meelspijzen voor en toonde overigens méér belangstelling voor het jaartal van mijns vaders wijn dan voor zijn jongen patiënt.

Claude las in die dagen ongelooflijk veel.

Hij ruilde zijn petten, zijn gekleurde zijden halsdoeken, zijn armbandhorloges,

zijn snuisterijtjes, die onze ouders uit Parijs of Brussel meebrachten, voor boeken, of voor geld, waarmee hij zich deze aanschafte. Ze namen hem geheel in beslag.

De gesprekken, die ik met hem had, waren steeds voorzien van ontelbare citaten. Niets anders dan dat scheen nog zijn aandacht te vergen.

Het was hem, zooals Edmond Rostand zijn Duc de Reichstadt laat zeggen:

‘...Oui, chaque jour un livre.
 Dans ma chambre, le soir, je lisais; j'étais ivre.
 Et puis, quand j'avais lu, pour cacher le délit,
 je lançais le volume en haut du ciel-de-lit!
 Les livres s'entassaient dans ce creux d'ombre noire,
 si bien que je dormais sous un dôme d'Histoire.
 Et le jour, tout cela restait tranquille, mais
 tout cela s'éveillait dès que je m'endormais...’

De nachten werden voor Claude het gevechtveld van al het nieuwe dat zijn jonge geest gretig inzoog. Claude, die traagaan naar zijn zeventiende jaar ging, werd derhalve door een even groote, en ik meen niet minder kwellende gedachtenwereld, als ik, van het dagelijksch bestaan weggevoerd,... zoo dat ik met zekerheid ver-

klaren kan, dat noch ik, noch Claude, iets van dit leven hebben meegedragen. Dat onze herinnering zéér weinig gebeurtenissen of bijzonderheden zou kunnen achterhalen, tenzij de volgende; die voorgoed een einde maakte aan de jonge-meisjesstaat, waarin onze ouders ons nog plachten te houden, ondanks het feit, dat wij reeds een groot deel van onze puberteitsjaren hadden doorworsteld!

Het geschiedde op een avond, terwijl ik ziek was, dat Eliane op den rand van mijn bed kwam zitten en mijn golvende krulharen streelend, me vroeg hoe het met mij ging. Ik verklaarde dat ik 's anderendaags ongetwijfeld weer naar school zou gaan. Zij lachte om mijn overmoed en alvoor mij goed toe te dekken en goeden nacht te wenschen, (zij kuste ons steeds op het voorhoofd) bracht zij haar gelaat dicht bij het mijne en kuste plotseling mijn mond..

In de eerste oogenblikken overstelpte mij dit weeke gevoel van haar warme vochtige lippen met zulk een vreemde en onverklaarbare aandoening, dat ik mij dit

met een nog vaag gevoel van behaaglijkheid liet welgevallen. Nog eenmaal kuste zij mij zoo en ging heen...

Den volgenden avond herhaalde zich dit. Doch nu reeds welde in mij de vrees, dat Claude dit mogelijk zou kunnen gadeslaan, hetgeen echter niet kon, vanwege zijn ligging en door Eliane's berekende houding,... en terwijl ik van deze gelegenheid gebruik maakte haar mond te kussen en deze daad mij met heerlijke gewaarwordingen doervloede, zocht haar hand onder de dekens langs mijn lichaam...

Eensklaps werd ik mij hier duidelijk van bewust! Met één hand stiet ik haar, brandend van verontwaardiging, van mij af, en keerde mij ruggelings naar haartoe. Zonder verder nog iets te zeggen verliet zij de kamer.

Den volgenden dag deelde ik mijn belevens mede aan Claude; grootendeels om mij van de hinderlijke schaamte te ontdoen, nog steeds in de onzekerheid verkeerende, dat het toch eens mogelijk had kunnen zijn, dat hij er iets van vermoed zou hebben...

Mijn verhaal ontroerde hem geenszins;

hij toonde niet de minste verontwaardiging, integendeel. Het geval scheen zijn interesse op te wekken. Hij glimlachte en schudde met zijn schouders als gold het een onbeduidende gebeurtenis, doch hij wilde mij bijstaan in mijn voornemen onze ouders aan hun verstand te brengen, dat het nu maar eens gedaan moest zijn met deze onmogelijke verhoudingen. Dat wij oud en wijs genoeg waren, om zonder kindermeisje te kunnen blijven. En dat de gouvernantes, die er waren om ons te vragen of wij ons schoolwerk klaar hadden, om ons toe te dekken, om 's Zaterdags het zuivere linnengoed klaar te leggen en andere onbeduidende dingen te volbrengen, waarmede de huisvrouwen van zeer goeden stand... zich niet gaarne belasten, nu maar eens voorgoed konden wegblijven!

Ons request werd zonder de minste bezwaren ingewilligd. Denzelfden dag deelde Claude mij omtrent de ontslagen gouvernante meerdere dingen mede, die zich tusschen haar en mijn vader hadden voorgedaan en die hij herhaaldelijk, zonder het te willen, bespied had.

Hoe het ook zij, Liane, die de liefste doch ook de gevaarlijkste van onze gouvernantes bleek te zijn geweest, was tevens de laatste, en sindsdien werden mijn broer en ik volkomen aan ons lot overgelaten, waarvoor wij onze ouders zeer dankbaar waren; want wij meenden groot genoeg te zijn om ons merkwaardig bestaan te leiden zonder verdere hulp van anderen.

III

ZOO gleed de tijd geruischloos voorbij.

De afstand tusschen mij en Claude, die ééns zelfs een klove leek, werd nu door allerhande, doch naamlooze symptomen, traagaan overbrugd.

Hij eindigde in Juni van dat jaar zijn latijnsche humaniora en liet zich in het begin van October inschrijven aan de universiteit te Brussel, waar hij zou trachten de rechten te bestudeeren, waartoe mijn vader hem op een ernstig oogenblik had aangespoord.

De groote vacantie, die hieraan voorafging, verschafte mij de gelegenheid om Ghislaine, die ik reeds twee jaren niet meer gesproken had, te treffen. Ik was omtreeks dien tijd vermoedelijk zeventien of nauwelijks achttien jaren. Samen met een vriend van Claude brachten wij een maand door te Oostende. Deze reis werd fortuinlijk ruim voorzien, terwijl onze ouders niet de geringste bezorgdheid aan den dag legden, noch rekening vroegen van verteer en verblijf.

Ik had terloops van een neef van Ghis-

laine vernomen, dat zij dien zomer met de Lardinois', de schoonbroederlijke bloedverwanten van notaris la Bruyère, te Oostende in hun landhuis 'Espinette' vertoefde. Ik had Claude dit medegedeeld, en deels vanwege zijn groot heimwee naar de zee, had ik hem er toe weten te bewegen, voor een maand naar Oostende te gaan.

Het kostte mij weinig moeite om Ghislaine's tehuis op te zoeken. Ik wilde haar ontmoeten! En bovendien was er niemand in haar omgeving, die nog dacht aan het voorval tusschen haar en mij, tenzij de notaris zelf, die niet hier verbleef.

Een dag, in den vroegen morgenmist, die mij uit de zee tegensloeg, was ik de duinen ingewandeld, waar hun landhuis lag. Ik had in het hooge schrale gras boven op een duintop plaatsgenomen. Nauwelijks drong de zon tusschen de nevelrispen door en deed de geheele lucht glanzend en tintelend van komende warmte openschuiven, of ik zag Ghislaine met haar nichtjes en enkele andere jonge menschen, in de verte uit het huis komen geloopt, dansend en uitgelaten.

De slanke lijven der meisjes met de wijde badmantels om zich heen wapperend, licht-zwevend als nymphen naar de open vlakte, die met kleine zandwelfen naar de zee inglooiden. De jongens liepen, roepend en onder elkaar stoeiend, hen achterna. Toen ik goed keek, herkende ik Ghislaine aan haar blonde haar.

Niets meer dan h  r zag ik! Mijn oogen volgden al haar bewegingen. Ik zag hoe ze haar lichten mantel van zich af liet glijden en hoe zij naakt en buigzaam met snelle sprongen het schuim van de zee insprong, om er met de anderen te schateren en te stoeien als jonge nayaden.

Nadat zij weergekeerd waren naar huis, verliet ook ik mijn plaats en keerde terug naar ons hotel in de stad.

Het was mij onmogelijk te ontbijten. Ik bemerkte dat Claude en zijn vriend Stefan reeds naar buiten waren.

Ik bracht dien voormiddag geheel alleen door, terwijl het mij was alsof het rumoerige, vernuftige wereldje rond mij, met al zijn kleur en zijn beweeg, mij in 't geheel

niets interesseerde, ja, mij zelfs hinderde!... De verrukking, waarmede ik Ghislaine uit de verte had gadegeslagen, had zich vermengd met een diep-kwellend gevoel van jalouzie.

Toen wij 's avonds in het Casino een uitvoering van Debussy's 'La Mer' hadden bijgewoond, kende mijn droefheid geen grenzen meer en zoo gebeurde het dat ik dien heelen nacht in de nabijheid heb rondgezworven van het landhuis waar Ghislaine verbleef. Ik was mateloos vervuld van een kwellende pijn.

Tegen den morgen wandelde ik langs de grijze en steeds monotoon ruischende zee naar de stad, om er mijn hotelkamer, die ik met Claude deelde, te gaan opzoeken.

Hij sliep nog. Zonder hem te wekken, kroop ik onder de lakens en liet mij traagaan verglijden in mijn vermoeidheid en sliep tot tegen het middaguur.

Bij mijn ontwaken vroeg ik me dadelijk af, wat er mij feitelijk verhinderde Ghislaine te ontmoeten? Het drong tot me door, dat het heel redelijk zou zijn Ghislaine te treffen en haar te vragen een wan-

deling met mij te maken en andere voornemens te volbrengen.

Claude en Stefan zag ik slechts af en toe, 's middags aan het eetmaal. Zij gingen geregeld samen uit.

Claude ontmoette gedurende één dezer dagen aan zee de merkwaardige jonge vrouw Yvonne, die hem inspireeren zou zijn eerste boek te schrijven, dat, helaas onopgemerkt door het publiek, het levenslicht zag. Ook ik heb de vreugden en de smarten, die dezen zomer aan zee zijn deel waren, als de mijne, in deze zeldzaam rijke dichting, herkend. Vaker nog zou ik later tot deze openbaring komen, en het kon er slechts toe helpen Claude's hart en het mijne nader tot elkander te brengen.

Ik had dus het voornemen gemaakt Ghislaine te spreken en niets ter wereld ware er mogelijk geweest mij van dit voornemen af te brengen!

Zoo herinner ik mij dan, dat ik dien middag op het strand vóór Ghislaine stond.

Zij slaakte een kreet van vreugde toen zij mij zag en kwam op mij toe gesprongen.

Zij was een weergalooze schoonheid geworden, groot, teeder gebouwd en haar jonge welgevormde lichaam stond nu gespannen in het dunne badpakje, als een heerlijke geurende torso, geplant in het wilde, warme zand... en achter haar de lucht!... de zee, groen en blauw en wit van schuim.

Dit was dus de zomer. De groote brandende zomer, waarnaar ik steeds het onstillbare heimwee in mij droeg...

Ik zette mij neer op een zandbergje en vroeg haar aan mijn zijde plaats te nemen.

De zeewind was zilt en sterk en deed haar haren wapperen. Naast mij lagen haar volmaakte en bruingebrande beenen, die zij nu en dan speelsch in de ruimte wierp. Zij was uitgestrekt, met haar kleine buik tegen den grond gaan liggen. Met de ellebogen in het zand, de kin steunend op de beide handen, begon ze mij over allerhande dingen te ondervragen.

Ik zag de okerbruine vore van haar rug, de gave ronding van haar schouders, de smalle hals, donker en diepverbrand, waarover het bleeke gouden haar speelsch lag gekruld.

Ik was nauwelijks in staat haar naam te stamelen. Op al haar vragen antwoordde ik met kleine korte zinnen, die vormeloos over mijn lippen kwamen.

Ik zat daar ontroerd en was er mij niet van bewust, dat dit de zomer was, de eenige zomer, die ik in mijn leven beleven zou, maar die ik niet herkende; omdat zij van mijn droom niet verschilde.

Dien avond dan spraken wij af, om elkaar den volgenden middag te ontmoeten en samen een wandeling te gaan maken.

Ik sliep dien nacht in het geheel niet. Claude was niet weergekeerd. Er was een groot verlangen in mij om met hem te spreken, doch hij verbleef dien nacht elders.

Tegen de vroege uchtenduren stond ik op en begaf me naar de zee. Traagaan schoof de nacht uit de lucht en gleed het eerste licht over den eindeloozen horizon.

Ik draalde aan het strand en keerde na enkele uren terug naar huis. De voormiddag kroop oneindig traag voorbij. Na het middagmaal holde ik naar de afgesproken plek.

Ik vond er Ghislaine in haar badpakje, met lichte roode sandalen aan haar voeten. De zon stond fel-brandend in de diepe azuren schalen van den hemel. Zij had een breedgeranden strooien hoed, die het gelaat beschaduwde, op haar hoofd gezet. Zoo wandelden wij de duinen in. Wij liepen en spraken traag. Wij namen plaats tegen den omberrug van een hoog duin.

Het zand was warm en geurig.

Ik vertelde haar dien middag dat ik haar liefhad, dat ik gedurigaan met de meest kwellende gedachten rondliep; want dat ik jaloersch was..., en ik smèekte haar mij een weinig liefde trachten terug te schenken.

Zij was verslagen en verlegen bij mijn àl te plotse bekentenissen, maar toen ik haar kuste weigerde zij niet en kuste mij terug, zei dat zij mij nooit vergeten had en dat mijn jalousie volkomen ongegrond was.

Wij lagen nu beiden tusschen de duinen alsof wij dit sinds weken zoo gewend waren. Er was eensklaps tusschen Ghislaine en mij iets gegroeid, dat ons tot elkander dreef. Het overstroomde mij met een

dronken bevangenheid. Ik ontknoopte het buststuk van haar costuum en kuste haar jonge borsten. Ja, ik overstelpte haar geheele slanke lichaam met kussen. Zij lag nu dicht tegen mij. Niets bedekte haar nog dan de kleine zijden roode halsdoek, die ze rond haar lenden had geknoopt om het jonge kroesharig omberdeel van haar lijf voor mij te verbergen...

Zoo brachten wij dien middag door.

Zij noodigde mij uit om dien avond bij de Lardinois' te komen, aan welk verzoek ik natuurlijk voldeed.

De volgende dagen die mij restten, waren uren van geestelijke dronkenschap, doch ook Claude en Stefan deelden eenzelfde lot. En toen wij gezamenlijk onze terugreis aanvaardden, was elk er van overtuigd de gelukkigste der stervelingen te zijn.

IV

TEGEN het einde van diezelfde zomer vertrok Claude naar Brussel voor zijn studies.

Ik bleef dus alleen bij mijn ouders en, daar Ghislaine in het begin van het najaar naar Engeland reisde, restte mij niets dan een droevig, eenzaamlijk bestaan, waarvan mij de naakte en triestige herfst nog het duidelijkst van ál voor de oogen staat...

Ik deed mijn laatste humaniora-jaar. Buiten mijn werk was er niets dan het park met de rotte loovers, de druilende regen, de nevelige namiddagen, de klamme doordringende vieruren-lucht van November, de koele en zwijgzame dagen van December..., de winter, van alles ontdaan, die mij terugdrong in mijn prille bitterheid, uit de uren dat men mij voor het eerst Ghislaine ontnomen had, doch feller nu, oneindig veel feller, die mij hard en stug maakte en on hoffelijk jegens mijn ouders en het personeel.

Deze vreeselijke winter ware mijn stervensbegin geweest, zoo ik er niet een dag aan gedacht had ons huis te verlaten om naar Brussel te gaan en Claude op te zoeken.

In een ruime en goedgemeubileerde kamer had mijn broer zich geïnstalleerd. Hij beschikte nu tevens over voldoende geld om zich de boeken aan te schaffen die hij ook maar in de geringste mate begeerde te bezitten. Drie breede glazen-deurkasten bevatten zijn rijkdom.

Maar nauwelijks was ik een dag bij hem, of ik bemerkte dat er zich in hem vele veranderingen hadden voorgedaan. Tusschen zijn wenkbrauwen stonden enkele verticale rimpels, die hij af en toe scherp samentrok en waarvan ik vroeger niets bespeurd had. Hij was nerveuzer, magerder, en niet zelden gebeurde het dat hij mij verbaasd en vragend aanstaarde, wanneer ik hem niet dadelijk begreep of moeilijk in zijn redeneeringen volgen kon. Stefan was zijn eenige huisvriend.

Ik verbleef veertien dagen te Brussel en keerde toen weer terug naar huis en naar mijn lessen.

In mijn gelatenheid groeiden de dingen, die mij in de stad hadden aangetrokken. Het zelfstandige bestaan dat Claude nu leidde, zijn eigen kamer, ja vooral ook dit

onbemoeide leven, temidden van een groote, nerveuze, rumoerige stad, waarin men 's avonds zonder einde dwalen kon, leek mij erg verleidelijk. De stad, de mensen, de restaurants, de straat... de verlichte avonden, dit alles was doorvloed van het lichte, zwevende begin van een groot avontuur, dat t  romantisch in mij uitgroeide, maar dat niet van een zekere essentie gespeend was, die mij ook boeide wanneer ik de reproducties der Fransche impressionisten doorbladerde, ja, vooral dezen boeiden mij en mijn bewondering voor h n had iets gemeen met de nieuwe vreemdesensatie, die ik nu onderging n  mijn bezoek aan Claude.

Ik liep nu dagen rond met de regels van het prachtige gedicht van Hugo in mijn hoofd, dat Claude op een avond voor mij en Stefan had voorgedragen:

‘Il n'avait pas vingt ans. Il avait abus 
De tout ce qui peut être aimé, souillé, brisé.
Il avait tout terni sous ses mains effront es.
Les bl mes voluptés sur sa trace ameut es
Sortaient, pour l'appeler, de leur repaire impur
Quand son ombre passait   l'angle de leur mur.
Sa sève nuit et jour s'épuisait aux orgies
Comme la cire ardente aux m ches des bougies.

Chassant l'été, l'hiver il posait au hasard
 Son coude à l'Opéra sur Gluck ou sur Mozart.
 Jamais il ne trempait sa tête dans ces ondes
 Qu'Homère et que Shakespeare épanchent si profondes.
 Il ne croyait à rien; jamais il ne rêvait;
 Le bâillement hideux siégeait à son chevet;
 Toujours son ironie, inféconde et morose,
 Jappait sur les talons de quelque grande chose;
 Il se faisait de tout le centre et le milieu;
 Il achetait l'amour, il aurait vendu Dieu.
 La nature, la mer, le ciel bleu, les étoiles,
 Tous ces vents pour quil'âme atoujours quelques voiles,
 N'avaient rien dont son coeur fût dans l'ombre inquiet.
 Il n'aimait pas les champs. Sa mère l'ennuyait.
 Enfin, ivre, énervé, ne sachant plus que faire,
 Sans haine, sans amour, et toujours, ô misère!
 Avant la fin du jour blasé du lendemain,
 Un soir qu'un pistolet se trouva sous sa main,
 Il rejeta son âme au ciel, voûte fatale,
 Comme le fond du verre au plafond de la salle!

Ik kan het mij nog niet duidelijk maken, waarin deze plotse Schwärmerei haar oorsprong vond. De beteekenis van deze vage dweepzucht, deze kiem van mijn hang naar het mislukte binnen het gekleurde licht der romantiek..., het drong in elk geval niet door tot in het diepste van mijn denken; doch misschien zou ik mogen verklaren, dat het bekende proces der reactie, (een intelligent verzet tegen het begrip 'eenvoudig maar degelijk') ja, dat de

bekende cultus der individueele ontgoochelingen, mij reeds in beslag nam; dit verschijnsel immers is voor de sensibelen een periode, waarin de puberteit zich verlengt, om vele van haar verschijnselen in den man hardnekkig neer te griffen. Wie zijn puberteit geheel verliest, bezit niets meer.

Het nog mistige besef, dat het geluk slechts een fictie is van de onintelligenten, was in alle geval de aanleiding om Claude's bewondering te deelen voor dit gedicht... ja, om er later toe te komen, al de anderen, en in het bijzonder de 'poètes maudits' een wijd en warm hart toe te dragen.

Toen mijn eerste trimester geëindigd was, zei ik mijn ouders dat ik mijn kerstvacantie zou doorbrengen bij Claude, in de stad.

Na enkele dagen zag ik mijn broer nog slechts weinig, of zelfs vele dagen in 't geheel niet. Ik zwierf rond in de stad. Op een avond gingen wij naar een bar, waarvan ik den naam nooit vergeten heb; zij droeg een groot gloeiend opschrift: Caprice Viennois.

Een jonge Syrische danste er fantastische vampiernummers. Sindsdien ging ik er geregeld met Stefan naar toe. Wij wisten met haar in contact te komen. Men noemde haar Roxane. Ik beviel haar; zij liet dit duidelijk merken. Ik verzocht haar een middag in de stad om een rendez-vous.

Nà deze afspraak was er iets over mij gekomen, dat mij ontdeed van mijn waanstaat, waarin ik tot dan toe steeds had geleefd.

Had ik haar niet het eerst bewonderd...? Haar soepele, bruine lijf, glanzend van de geurige gouden olieën. Hoe zij mij gekweld had! Elke plooi van haar lichaam, onder het groene of purperen waas van een kunstlicht. Hoe ik verlangd had naar dit lichaam, omdat ik weer bedacht, hoe onmogelijk het zou zijn deze vrouw te benaderen... dat het slechts een stuk was van mijn droom, mijn dwaze onontkomelijke droom... die àlle de jaren duurt... àl de jaren...

Als een hond sloop ik haar geuren na, naar dit dompige fluweelen drankhol. Haar zien, verrukte mijen drong mij naar een roes, naar iets krankzinnigs, iets roekeloos!

Nù was dit allemaal even gewoon gebleken als een alledaagsch toeval. Ik sprak Roxane en ik vond in haar oogen, reeds mèèr dan ik vroeg...

Nu wisselden ontgoocheling en begeerte met felle vloed en in mijn hart. Dit geval deed mij voorgoed begrijpen, dat de groote dwaling van mijn jeugd de droom was geweest, dat ik nog nooit anders geleefd had dan in een waan! En met een bijna onbegrijpelijke onverschilligheid begaf ik mij dien middag naar Roxane.

Denzelfden avond pijnigde mij méèr dan ooit de gedachte aan Ghislaine. Ik verachtte en vervloekte mijzelf!

Claude vond ik aan het souper. Wij rookten enkele sigaretten, terwijl hij mij voorlas uit Rimbaud en Rilke. De nacht doemde mij terug, uit de nieuwe wereld, die een danseuse mij had helpen openkerven, naar mijn knapenstaat, met de geuren van het donkere priëel, de waterbellen op den vijver, het heesterhout langs de laan... de rozelaar...; maar zoo vermengd was die nacht, dat de herinneringen uit het af-

gestane mij noch met droefheid, noch met vreugde vervulden.

Den volgenden dag sprak ik met Claude over de groote desillusie. Het ontdekken van de werkelijkheid. Hij keek mij kinderlijk verwonderd aan, alsof hij in mij zichzelf herkende, maar van dit zelfportret niets begreep.

Hij zei: dat men het leven niet kan ingaan zonder zich van het omhulsel der onwaarachtigheid te ontdoen, het verbloemde, de illusie..., het ideaal is een leugen.

Begrijp je nu, vroeg hij mij, waarom elk kunstenaar een groot leugenaar moet zijn, hoe hij in de leugen zichzelf en anderen hypnotiseert? Begrijp je waarom elk begrip over het zedelijk goed of kwaad slechts een fictie is, een leugen, en dat er niets is dan het veredelende bedrog dat ons onttrekt aan de waarheid, aan de werkelijkheid, die steeds vernederend is..., waarom hij die de werkelijkheid omhelst als eenig wapen, de spot, de ironie hanteert; omdat zij zoo gerechtvaardigd is, wanneer men zich als doel stelt uitsluitend de waarheid te dienen?

De kunstenaar nu dient slechts het bedrog; daarom kan hij nooit een spotter zijn...

De spot en de ironie, deze meest succesvolle reactiemiddelen, zijn begrijpelijk het graag-gehanteerde wapen der middelmatigen... De satire, hoe voortreffelijk dan ook geschreven, doodt nooit.

Die het bedrog trachten te ontmaskeren sieren zichzelf met bedrog! Doch de onverschilligheid is oneindig veel wijder. Bedrog èn kern der waarheid vinden binnen het kader der onverschilligheid hun egaliseering, het eenige levensequilibre dat den mensch behoedt voor dwaze excessen. Uitersten verkiezen, hoe dwaas het ook moge klinken, is een hobby van de middelmatigen, (ik spreek niet van de onbeduidenden,) maar er is dan ook geen groter voldoening dan er van overtuigd te zijn, een middelmatige tusschen de middelmatigen te zijn. Zich verloren te weten tusschen duizenden... miljoenen, want men wordt er slechts door overtuigd een deeltje te zijn van het heelal, dat mee verroert in het universeele bewegen. Het

brengt den mensch niet naar de randen van het ravijn van den hoogmoed... het houdt hem bewust van zijn plaats in de ruimte, van zijn taak, die hij te volbrengen heeft, zonder uitzonderlijkheid; het vestigt zijn bestaan op den goeden gezonden basis: eenvoudig maar degelijk!

Ook ik heb immers ééns gedacht boven dit alles te kunnen uitgroeien... Maar meen niet dat je de desillusie, wanneer je er een kent, je heele leven lang zult moeten dragen als een smart. Claude lachte zachtjes en medelijdend, als een die reeds veel ouder is en door ervaringen gesterkt in zijn besluiten... en zich nu bezighield mij een goeden raad mee te geven voor mijn leven... Ja, vervolgde hij dan, ik begrijp je wel Romain. Men denkt zich de dingen geheel anders in dan ze zijn. Men verwacht er teveel van. De eischen zijn steeds te hoog gesteld. Iedereen meent dan bedrogen te zijn, een uitzonderlijk geval te zijn tusschen velen, voorbestemd om zijn leed bij uitstek te moeten dragen, doch niets is zoo onwaar als dit. Men raadt naar de werkelijkheid, men raadt mis... herhaaldelijk!

Maar het is de groote desillusie die ons ontdoet van het overbodige, van onze kleine verderende emoties, zij bevrijdt ons voorgoed van het verdriet en de lasten van een te groote vreugde, want verdriet en vreugdezijn een zelfbedrog als elke schoonheid... Zij leert ons dat de dood, het verlies, de vrouw, de moord, de vergissing en wat je ook maar bedenken kunt, zoo alledaagsch zijn als brood en vet... in alle mogelijke vormen. Niets is nog uitzonderlijk, alles is door iedereen gekend; het is universeel.

Zoo praatte hij dien middag. Enkele kleine dingen van het gesprek, die ik u hier herhaal, zijn mij nog bijgebleven. Ik begrijp thans immers de beteekenis van het gesprek dat wij destijds hadden.

Claude nam mij mee naar het kleine restaurant waar hij gewoonlijk zat om te schrijven. Ik wist toen ineens dat er tusschen mij en hem iets was dat ons grondeloos gemeenzaam maakte; nooit besepte ik zoozeer als dien avond, dat mijn broeder tegenover mij zat, dat ik hem niet kon missen en dat er van hem iets uitging, dat mij gevangen hield en mij overtuigde van het noodzake-

lijke; het onverschoonde kennen van de dingen in hun naakten staat.

Toen wij gegeten hadden, bestelden wij onze zwarte geurige koffie en staken een sigaret op.

Claude's gelaat gaf een knaapachtige vreugde te kennen om dit samenzijn... Hij haalde een klein verzenboek van Paul Geraldi uit zijn zak en zei: 'Luister, ik heb een voortreffelijk vers gevonden, dat ik je voorlezen wil:

Finale:

'Alors, adieu. Tu n'oublies rien?... C'est bien. Va-t-en.
 Nous n'avons plus rien à nous dire. Je te laisse.
 Tu peux partir... Pourtant, attends encore, attends.
 Il pleut... Attends que cela cesse.

Couvre-toi bien, surtout! Tu sais qu'il fait très froid
 dehors. C'est un manteau d'hiver qu'il fallait mettre...
 Je t'ai bien tout rendu? Je n'ai plus rien à toi?
 Tu as pris ton portrait, tes lettres?...

Allons! Regarde-moi, puisqu'on va se quitter...
 Mais prends garde! Ne pleurons pas! Ce serait bête.
 Quel effort il faut faire, hein? dans nos pauvres têtes,
 pour revoir les amants que nous avons été!

Nos deux vies s'étaient l'une à l'autre données toutes,
 pour toujours... Et voici que nous le reprenons!
 Et nous allons partir, chacun avec son nom,
 recommencer, errer, vivre ailleurs... Oh! sans doute,

nous souffrirons... pendant quelque temps. Et puis, quoi!
 l'oubli viendra, la seule chose qui pardonne.
 Et il y aura toi, et il y aura moi,
 et nous serons parmi les autres deux personnes.

Ainsi, déjà, tu vas entrer dans mon passé!
 Nous nous rencontrerons par hasard, dans les rues.
 Je te regarderai de loin, sans traverser.
 Tu passeras avec des robes inconnues.

Et puis nous resterons sans nous voir de longs mois.
 Et des amis te donneront de mes nouvelles.
 Et je dirai de toi qui fus ma vie, de toi
 qui fus ma force et ma douceur: 'Comment va-t-elle?'

Notre grand coeur, c'était cette petite chose!
 Étions-nous assez fous, pourtant, les premiers jours!
 Tu te souviens, l'enchantement, l'apothéose?
 S'aimait-on!... Et voilà: c'était ça, notre amour!

Ainsi, nous, même nous, quand nous disons 'je t'aime'
 voilà donc la valeur que cela a! Mon Dieu!
 Vrai, c'est humiliant. On est donc tous les mêmes?
 Nous sommes donc pareils aux autres?... Comme il pleut!

Tu ne peux pas partir par ce temps... Alons, reste!
 Oui, reste, va! On tâchera de s'arranger.
 On ne sait pas. Nos coeurs, quoiqu'ils aient bien changé,
 se reprendront peut-être au charme des vieux gestes.

On fera son possible. On sera bon. Et puis,
 on a beau dire, au fond, on a des habitudes...
 Assieds-toi, va! Reprends près de moi ton ennui.
 Moi près de toi je reprendrai ma solitude.

V

HET volgende jaar verhuisde ook ik naar de stad, waar ik de laatste poging aan den dag zou leggen om mij met eenige wetenschap te verrijken, hetgeen tenslotte mislukte.

Met dezen tocht uit ons dorp, waar ik en Claude opgevoed waren door tal van gouvernantes, viel het eerste waas van vergankelijkheid tusschen mij en mijn jeugd.

De levenswet van Claude zou ik echter nooit aanvaarden. Het park, het decor van dat eerste kleine tooneel met Ghislaine, het prieel, Tello, de vijver met het groote blanke spiegelbeeld van ons huis, dit alles kon nooit meer uit mij weg, hoe vèr ik er ook eens vandaan zou gaan; het was zoozeer van mij, dat de afstand nu eenmaal niet meer mogelijk was, alhoewel ik zoo intens getracht had deze reminiscenties te vernietigen en uit mij los te rukken. Doch elke poging, hoe verbeterd ook, bleek tevergeefs te zijn, zoodat ik in die dagen pas mijzelf van dichtbij leerde beschouwen en ook beseffen ging wat Ghislaine voor mij beteekende; omdat het slechts haar wezen was, dat aan al deze dingen vorm en be-

stemming had gegeven. Weer begon ik mijn leven met eenige warmte te vullen en trachtte ik mijn huidige bestaan in het voorbije te weerspiegelen. Hoe ik ook ontdekte, dat het nauwelijks mogelijk was de vormen te herkennen en ze aan elkander passend te maken! Het eenige dat weer in mij alles begon op te eischen, was het verlangen naar Ghislaine..., en dat mij verzaken deed aan alles dat zich in mij opwierp tegen het gedroomde, waarvan de te verwezenlijken kansen geringer waren dan het reiken van de boomen tot aan de sterren. Doch ondanks dit noodlottige onderbewustzijn, was er nog genoeg verzet in mij, en klampte ik mij vast aan mijn droom, (ondanks Claude's onwrikbare overtuiging,) mijn groote droom, waarin ik weer gelooven kon en die mij nu weer overhuidde als een verterende hypnose, die bij middel van haar weeën de diepe vreugden genieten laat...

Ik dwaalde dus weer van de werkelijkheid weg en mijn eenigst verlangen was nog slechts Ghislaine te ontmoeten... alleenlijk te ontmoeten... te zien... aan te

spreken... in den geur der dingen, zooals ze ons éénmaal omkranst hadden... doch wellicht nooit bestaan...

Meen niet dat mijn verraad aan Claude's gedachten ons van elkander verwijderde, verre van daar. Er was nu eenmaal dit groote verschil. Claude was een dichter, maar hij sprak niet zooals ik dacht dat dichters spreken zouden... Hij sublimeerde de werkelijkheid niet, integendeel, hij voerde het gesublimeerde terug naar zijn naakten staat; hij zag het bedrog, hij kon de leugenachtigheid van het schoone onderscheiden. Of was hij als alle dichters..., ondanks dit alles immers, streefde *hij* óók naar een vervolmaking; hij schreef zijn verzen en vermeed angstvallig het alledaagsche woord en zocht zijn innerlijke leven vorm te geven door middel van associaties, die buiten dit verband slechts dwaas en onzinnig zouden klinken...

Doch laat ik u met dit onoplosbare duellisme niet kwellen. Zij die de onevenwichtigheid schuwen zijn vaak het losbandigst; zij die de ordening eischen treden

haar zelfs gewelddadig met de voeten... en wee hen die zeggen godsdienstig te zijn, en er zelf diep van overtuigd zijn; want de meesten van hen begrijpen juist niet wat het zeggen wil, een God te dienen!

Claude's hart en het mijne groeiden naast elkaar, ondanks dat het hoofd een andere weg verkoos; het vond geen punten meer van vergelijking.

Er brak dus tusschen ons weer een tijd aan van zwijgzaamheid. Ook over mijn verlangen Ghislaine te spreken wisselde ik geèn woorden met hem. Nu wij weer beiden teruggetrokken leefden op ons eigen eenzaamlijk planeetje in de ruimte, werden onze weinige contactpunten weer als verre echo's van een hallo-geroep, dat wij zelden beantwoordden, omdat het nog schier van beteekenis was voor beider bestaan. Wij namen derhalve elk een eigen woning. Terwijl ik mijn kamers nam boven een kleine sigarettenwinkel aan de boulevard Anspach, behield Claude de zijne aan de chaussée de Waterloo. Zoo verkleurde het uiterlijke verband dat in de laatste jaren tusschen mij en hem duidelijker

was geworden, doch mijn genegenheid voor hem werd er niet minder om. Ik zwierf in die dagen door de stad en er was slechts één gedachte die mij bezielde, en dag en nacht bezighield: ik moest Ghislaine ergens ontmoeten..., en dat geschiedde aldus...

Op een avond drong de mist tegen de huizen aan en vervaagde de vormen der menschen aan den overkant van de straat. Ik liep met mijn hoofd in den kraag van mijn jas gedoken, en slenterde van de place de la Bourse, langs de rue Neuve naar de Nord en zoo over en weer. Ik hield er van, geheel alleen 's avonds langs de straten te dralen.

Kan ik u de naamlooze emotie mededeelen, die zich van mij meester maakte, toen uit den nevel Ghislaine in levende lijve mij tegemoet trad?

Zij kwam uit de Passage, ik zag en riep haar, zij schrok even om mijn stem en kwam toen lachend naar mij toe geloopt.

Zij vertelde mij dat zij enkele weken van den voorwinter te Brussel zou doorbrengen, bij haar oudetante. Madame Cuirassier

de Boulang, die zich om haar niet àl te druk zou maken, zoodat er tijd genoeg overbleef om wat verzet te zoeken, met welke bedoeling zij uiteindelijk gekomen was. Doch er was iets in Ghislaine's stem dat mij weer met zijn oude bekende klank lokte, maar ook pijnlijk trof tegelijkertijd.

Zij nam mijn arm in de hare, en vroeg of ik met haar een tram wilde nemen tot aan de avenue Brugman, waar zij haar intrek genomen had.

Ik vergezelde haar. Ik bracht haar tot aan het huis en kuste haar lang en hevig. Ook zij scheen gelukkig te zijn, mij weer ontmoet te hebben.

Ik keerde dan naar het centrum van de stad terug, en nog laat in den avond besloop mij het verlangen om naar Claude te gaan, waaraan ik voldeed.

Deze zelfde avond van mijn weerzien met Ghislaine, was tevens de nog steeds niet-onthulde mistnacht, die mij naar Claude's kamer dreef, waar ik hem dood moest vinden, gezelfmoord...

Hij lag met het hoofd op de tafel. Nauwelijks verstard. Een bloedstraaltje, nog

niet geronnen, liep achter uit het hoofd naar den hals in. Aan zijn gelaat zag ik dat hij vóór deze daad nog geschreid moest hebben; voor hem lagen de Chants du Crépuscule van Hugo, open bij het gedicht: Il n'avait pas vingt ans..., en ik zag dat er tranen waren gevallen op deze bladzijden, die er nog duidelijk merkbaar kleine vochtige plekjes in het papier hadden nagelaten...

Hoe zal ik dit alles kunnen verklaren. De onbeschrijflijke ontsteltenis die mij tot den dood bekleemde, bedroefde, verscheurde, en mij in een krankzinnige verslagenheid daar vandaan joeg!

Twee uren later belde ik lang en tevergeefs aan het huis waar Ghislaine sliep, keerde dan weer naar mijn eigen kamers, en lag in een duizelwekkende hypnose dit mysterie te achterhalen, dat mij zoo in eens overhuifde, ik trachtte mij alles duidelijk te maken, en lag zoo tot tegen den morgen.

Zeer vroeg begaf ik mij opnieuw naar Ghislaine. Het dienstmeisje, dat mij opendeed, wekte Ghislaine, op mijn aandringen;

na enkele minuten stond zij voor mij op de drempel.

Zij liet mij binnen. Haar ontsteltenis was verschrikkelijk, toen ik haar den dood van Claude mededeelde. Wij verlieten samen het huis en begaven ons naar de kamers van Claude. Ik had niet eens de mogelijkheid onder oogen gezien, Ghislaine als getuige in een proces te betrekken...

Wij vonden hem. Ik zag nu dat zijn eene hand een brief omklemde. Ik bekeek het schrift, het was aan Stefan geadresseerd. Claude's hand was koud, dit doorhuiverde mij met gevoelens, die ik tot nog toe nooit kende.

Ghislaine was doodsbleek in de deuropening blijven staan, zij trad niet binnen en sprak niet.

Dan gingen wij, zwijgzaam en scheidten van elkander, in den vroegen morgen, zonder een enkel woord...

VI

DE rechterlijke macht loste deze gebeurtenis blijkbaar zéér gemakkelijk op. Zij had de nagelaten brief ter harer beschikking gesteld, alvoor hem aan den geadresseerde af te staan, en daarin vond zij de symptomen aanwezig van een overspannenheid of van een lichte zinneloosheid, die deden vermoeden, ja zelfs constateeren, dat het een zelfmoord goldt, gepleegd in oogenblikken van zinsverbijstering...

Een afschrift van dezen brief heb ik later van Stefan ten geschenke gekregen, bij zijn terugreis naar Engeland. Laat mij u deze, als laatste kennismaking met Claude, die een deel van mijn leven was, hier voorleggen:

‘Aan de dwaze minnaar van Adja’ ‘... Een purperen gong, een lokkende klaarte, een joelende vlam is het hart, dat van pijn en van vreugd is geslagen!...’*

‘... Aan randen van ravijnen hebben wij deze geuren herkend. Gij weet hoe ik

* De fragmenten, gemerkt met een * zijn ontleend aan ‘Karmijn’ van Ilja Destinow.

de roekeloosheid bemin; want is zij niet voor mij een even dierbare geliefde als zeilschepen op zee, en sterren, en paarden?

Doch hoe kan het mijn bedoeling zijn, u dit nog duidelijk te maken, gij die weet hoe ik op het telraam van uw vriendschap mijn vreugden en mijn smarten berekende en met wonden van wee of giften van matelooze blijdschap, mijn dronkenschap met u heb uitgevierd.

Hoe kan het mijn bedoeling zijn, te fluisteren aan uw bevriende handenschelpen, van de lage misten, waardoorheen wij schoven als droeve schuiten, en van de vurenzonnen, die meeren van weldadige warmte schonken aan de ronde schouders, en die hoog en koninklijk te schitteren stonden boven de wuivende wimpels van onze intense feesten.

Begroetten wij niet eender de zomers aan de open luiken van onze goddelijke dwaasheid? Wie verborg in ons de oorspronglooze liefde tusschen vreugde en smart, wie danste in ons zijn huiveringen uit, en wie slingerde in de afgronden van dit bloed zijn pijlen van vuur en ijs?

Ha! Gij zijt mij nader van ster tot ster, van koninkrijk tot koninkrijk; de aarde is de grens van ons grondgebied. Gij zijt mij nader als honing aan de honigraat, als winden aan de onrust der zeeën, wanneer gij schrijft:

‘Ik zweep mijn lichaam, kruisend in dansende kurven, en ik zal deze smartboog stellen boven de lichte waaiering van vreugde, als ingangs-zege gewelf hangen boven stillend en tragend verdriet...’*

De wegen kennen den klapperenden slag der voetzool, die warm is en slank. De zwerver draagt in de haren van zijn lijfde geuren mee van het wildste woud en van zijn mond druipt het speeksel, met de anijs en honigsmaken der bloemen, waaraan hij balsem proefde als wijn aan kristallen glazen!

O! Hart, ik herken uw duizelingen, de stroomversnellingen van het roode dampende stroomen doorheen uw vleesch,... hoe het de vezels van uw stof doorzindert en hoe het wild en vurend achter uw oogen ontbrandt en weerlichten bliksemt door hoofd en hart...

Gij schreide bitter en verbeten:

‘Thans valt het ijl-zingend, het klagend en juichend refrein,
nu voorgoed wordt gebroken de droom en de schijn
door den parelbezetten en zilvrigen dolk,
die zij heft en verdrinkt in het geurende vlees; een kolk
karmijnig ontspruit bij de borst. Zichzelf tegemoet,
in den spiegel zij wankelt, hem dopend met bloed.’*

Wie wist dat deze stem eender rilde aan de boorden van het naakte en uit bloed en vleesch gehouwen besef der dingen, toen ik eenmaal huiverde:

‘... En buig uw trotse torso naar dit graf
en schrei en juich over uw smalle handen,
aan wie de nacht de dronken dromen gaf...
slaat er èèn eenzaamheid zijn sprakelozer banden?

O, vouw uw ogen toe over zijn koelen mond
en waai uw adem rond zijn stroeve leden
en beur dit lijf van water en van grond
te rusten in uw schoot, tot in de eeuwigheden!

En als gij 't waagt de blikken traag te wenden,
onder de schelpen uit, die schaduwblauw en zwaar
van al 't geschrei zich sloten, weer openschuiven en de
ruimte voelen koel tusschen het wimperhaar,

breekt als kristallen ster, medogenloos en wreed,
en kerft, uw nieuwe wond en scheurt uw oude waan,
en tot den dood bedroefd om wat aan stukken sneed
uw vrucht, wilt gij het graf in gaan!...’

Doch hoe gering is de aandacht, zelfs van hen, die uwe en mijne stem beluisteren, en te ondiep is hun denken, dat zij ook maar zouden kunnen gissen, wààr in de ruimte dit gediférentieerde geluid eender wordt, en waar het éénder was...!

Gij zult u, ik weet het, over de massa niet verbazen, zelfs niet over de geselecteerde..., integendeel, uw medelijden is groot en droevig vaak, en met veel offers gaan de pogingen gepaard, om uwe rebelschheid en uwe plotse woede te stillen.

Nochtans bemin ik uw opstandigheid evenzeer als uw liefde voor het meisje Adja. Zijn zij niet evenzeer verhevigd in uw bloed, en buiten u dragen zij de geuren en de rythmen ervan! Uw opstandigheid is bloed van uw bloed en evenzoo uw liefde voor Adja! Uw opstandigheid is bloed van uw liefde, en wederkeerig, zoo is het nu met uw pijnen, uw vreugden, uw afgangsten, uw medelijden, uw trotschheid en uw vernedering: niet slechts uw liefde schenkt gij Adja, doch in uw liefde al dezen, die gij als sieraden tot een snoer

zult rijgen rond haar glanzend zijn. Uw vereenzaming is als uw gemeenzaamheid, de schoonste en oprechtste biecht in Adja!

‘... Mais je suis fou! N'écoute pas! Je te confesse
naïvement de dangereuses vérités...
Tu sais à présent ma faiblesse:
tu vas peut-être en profiter...’
(Géraldi)

Is Adja niet geboren uit uw liefde tot de sterren en het water? Was zij niet de vermeerdering van uw intensiteit, wijl gij in haar herkende deze liefde tot de wonderen? Ook uw vreugde om te vertoeven met de engelen en uw strijd met de daemonen, die u met dierlijke angsten vervullen en uwe duisternissen met afgrijselijke en kranke geuren doorsnuiven!

Herkende gij niet alles in Adja, van uw prilste bestaan; hervondt ge niet de jongste dingen en wist ge niet plots dat ge kind waart met Adja? Met haar in de zon danste onder de lindeboomen op het plein en op de marmeren treden van het groote witte huis...? Dat gij uw hand in heur haren verborgen hebt en dat gij anemonen gevlochten hebt rond haar halsje...!

O, ja! Gij herkende dit alles, en zeer duidelijk immers werd het u, hoe, in uw droomen van jaren en jaren hèr, zij het prinsesje was, het meisje met het bloemenjurkje, en later weerkeerde, in het woud, en later weer de jonge vrouw..., waarvoor gij zong:

‘... Wij gaan op jacht, ik word een krachtig paard,
wij rijden door de dalen in een wilde vaart
en vliegen dan naar toppen waar de nachten wonen;
in het donker slapen vogels tusschen bloesems op de boomen,
zie hoe snel gij paardje rijdt, uw haren in den wind!
Ik snijd de geuren met mijn lijf en vind
soms onverwacht een prachtig lied in stille dalen,
waarin wij stil dan luisteren gaan naar wondere verhalen...!’*

Is zij daarom niet wonderlijk hooggeacht, deze steeds wederkerende, van begin tot einde en samen met u komende uit de naamlooze oorsprongen der wegen, die aan den warmen ademtocht van God, de ruimte en de tijd binnen slaan en vèrder dan de horizonen van wat vorm heeft en plaats neemt in afstanden en bepalingen schept, voert gij hâàr, die eindeloos in u ontvouwen is.

Wijder dan de grens der firmamenten en dieper dan der diepten diepst, bloeien de perken van uw heimwee, ruischen de oasen van uw rust...; in God zult gij Goed zijn, Adja en gij, en de hoogfeesten vieren van uw Liefde!

Maar ach, hoe vervult ons de wenteling der bloedwisselingen, hoe besluimeren ze de helderheid van het hoofd, de waterklare kennis der waarheden, hoe bevangen ze ons met koortsige snelheid en hoe bespringen ze keel en oogen met schroeiende vuren! En hoe versmolten in het trage weenen, van wijn en gal, de kristallen suikerparels in het schuim van ons met herinneringen gevuld levensvat...

‘Nu door de kranke herfststeden heen
heb ik u naakt en nat bevonden.
Waarlangs de zon nog droef verkween
maar niet meer kon doorgronden
het schaamle kleed van traag geweest -
de nevel aan klamme bekenmonden...’

Gij waart mij immers een gemeenzame, toen ik dit schreef in een van mijn àl te onevenwichtige dichtingen, zooals ik u een gemeenzame was, toen aan de mysteries

van uw intensiteit en de gekwelde overgave van uzelf aan uw zelf, de vermete plant 'Aan Zilveren Ringen' ontschoot.

Sliepen niet de roode vogels in de dalen van uw droomen en slierden kreten van verheugenis en angst door de karmijnen nevels der morgenden? In bange jachten stooft gij door de kruiden van uw vreemde tuinen, voor uw voeten ontsprongen de herten en de dieren zonder namen; doch wie wilde plots dat uwe vrees en uw vreugde geen grenzen kende!? Ah, zie, Adja in u zong en schreide en lachte en drong haar lichaam in den engen boog van ruimte tusschen maan en zon, van wereldrand tot wereldrand! Haar lied was donker als haar oogen en scherp en wit als sneeuw stonden haar tanden in al de deelen van uw vleesch!

Met bloed en bloemen aan uw mond hebt gij haar herkend! Met zonnen en meteoren hebt gij de jaren geteld, dat gij haar voor het eerst ontmoette en schiept tegelijkertijd!

Van zooveel dageraden en van zooveel avondrood hebt gij haar verjaardagen ge-

viert. Aan reuken van hars en esschenvrucht hebt gij de weken herkend en de wegen die haar smalle bruine voetzolen droegen naar uw koele waters in. Aan het bloed van uw bloed hebt gij haar herkend!... Zij was bloeiender dan de oranjelaren en de seringen in het voorjaar!...

Ik zei u, dat ik uw liefde voor Adja evenzeer bemin als uw opstandigheid, als uw verbeterheid. Ik bemin, veel verder nog dan uw liefde, Adja zelf; daarom immers ben ik uw meest intieme vriend en uw meest vervloekte vijand! Maar ik ben u niet een vijand waarop men spuwt en voor wien men geen woorden heeft, integendeel; ik ben voor u de liefde en de afgunst zooals gij deze voor mij zijt; want onze beider wegen van heimwee en honger naar de Eeuwigheid leiden langs die gij Adja noemt, en voor wie ik een andere naam bedacht, maar die eender is.

*

Zou dit onoplosbare geheim, deze niet

te ontwaren bronnen van rythmen, waarover uw volgeladen booten door het heelal varen, kampend als dieren, met hun strijdbare en eeuwen-oude boegen door de golvenruggen, spattend langs hunne flanken uit, als zilveren sierselen, het driftige schuim der waterkuiven..., zouden deze deiningen, die in elke daling, in elke zwelling, uw liefde voeren en uw haat, u en mij èn Adja èn zij voor wie ik een anderen naam bedacht, niet aan elkander bloedverwant zijn, kinderen van een schoot die oud is als de eeuwen en wijd als het ruim, waardoor deze tijden buitelden...?

Gij zoekt, evenals ik, naar de ware en éénige oplossing van dit raadsel, dat tot den dood ons drijft en dat in ons ontbranden doet wonderen van goedheid en afgronden van kwaad. Uw heimwee, vriend, is niet tijdloos, het is u een levenswaard-makende reisgezel, het is een voor uw angsten en vreugden gestelde weegschaal, die *gij* hanteert en waarin gij zelf uw waarden weegt...! Hoe meer men zich bemint, hoe meer men zich tegen elkanders liefde bewapent. Niet liefde

weegt gij af tegen vijandschap, doch gij zelf wordt afgewogen tegen liefde èn vijandschap; en wat gij in Adja het mèest bemint, kerft in uw trefbaar hart de diepste wonden. Deze beide polen, waartusschen gij slingert, begrenzen het landsgebied, waarin engelen en daemonen hun plaats innemen, hun paleizen bouwen en uwe driften en verlangens beheerschen als goede koningen of als schrikwekkende tyrannen.

Zij beheerschen u, en het lokaas in beider handen is Adja; want ook in haar immers hebben zij hun landsgebieden, die gij veroveren zult, of waardoor gij veroverd zult worden...

In haar zingen zij hun symphonieën en schuimen zij hun matelooze zeeën. In haar voeren zij hun roekelooze zeilenschepen. In haar wuiven zij hun hoge populieren, en klappen zij hun glanzende watervruchten open in de vruchtbaarheid der zomerzonnen. In haar schreeuwen zij en huiveren hun bloederige handen en zetten hun tong en tanden van vuur aan de bloemen van haar mondhoeken... In haar vreten

zij als wolven, en snuiven als hyena's naar lijken, door de wouden van haar honger en de misten van haar droefheid...

Voor u is zij de trophée der engelen en die der daemonen; daarom immers is zij voor u de diepste blijdschap en het meest verscheurende wee!

Weet gij nu waarom ik uw mededinger ben, uw strijdbare en vijandige vriend, in uwe liefde voor het meisje Adja? Bedenk dan, dat onze strijd wild zal zijn en dat zij geen grenzen kent en zonder respijt is, in zijn razende ren naar de vereeuwiging, naar het paradijs, dat ééns de Groote Vreugde schenken zal, die Rust is, en in God Stil is en zonder naam en zonder vijandschap...!

*

Uw droefheid en uw angst, vriend, evenals uw uitbundige vreugde, heeft altijd haar bestemming, al ontkent gij die; omdat gij er in uw rede geen bepalingen voor vindt.

Zij wordt in beweging gezet en gestuwd,

zij streeft en strekt zich uit naar de kernen der Waarheid! In u zelf is deze verborgen en gij zult haar vinden of missen als oasen in sarrende woestijnen.

Maak de bedriegelijke wetenschap daarom niet tot uw wapen en wedt uw wapen niet aan de leugenachtige vondsten der berekening.

Wat deert ons het gehinnik van hen, die over ons hun glimlach zullen toevouwen en die in cijfers en in genummerde kasten onze vreugden en smarten zullen indeelen en prijzen of vernietigen..? Wat deert ons hun ontleedkundige spitsvondigheid, waarmee zij de vonken van onze intensiteit zullen bijeen sparen en de stroomen van ons bloed zullen kanaliseeren tot bevaarbare waterwegen voor kleine binnenvaart-schepen?

God immers miek u rijk, en in Zijn Wijsheid werd gij een edelsteenen sieraad aan den gordel waarmee hij zijn nieren omgordt.

Haat hen niet, doch ontferm u over hen, als God, die Goed is, en uw hart met weldaden belaadde.

Zij loopen schuil achter de handenpalmen van hun rationeelen trots, een wiskundig stelsel van bedenkselen, waarin zij hun medelijwekkende gedachtenkluwen verwarren en weer trachten te ontrafelen. Hun zwaarmoedigheid en hun onoplosbare twist is buigbaar als oeverriet in den wind en hun ingewikkeldheid is doorzichtig als waterdruppels in de zon. Ook voor hen die de glimlach van hun geluk door de dagen meenemen als een papieren roos op hun trouwjasje, ... verfoei hen niet, doch wees wijs en betoon uw goedheid jegens hen... en bestrijdt uw verachting.

En zoo gij schreien zult, om uw eenzaamheid tusschen hen, die hun handschoenen en hun zondagsche hoed méér beminnen dan de regens en de winden, dan de zon en de maan en de sterren... en die Adja begeeren, om hun kleine geniepige lustjes bot te vieren, ... sla dan niet van wrange bitterheid uw tafel en uw glazen vensterruit in scherven; doch zet uw tanden in uw lippen, tot bloedens toe en berg uw gekwelde handen in uw haren weg.

En zoo gij wit van woede en getergd als

een krankzinnig dier, huilen zult, om uw gekrenkte trots, wanneer zij Adja zullen kleeden met het confectie-goed van hun gedachten... en haar hun grinnikend gelach zullen toebedeelen, van hun zondagmiddag-dancings, en haar om de glanzende schouders een snoer zullen leggen van begeerige kussen, met den smaak van drank en eten.....

Wedt niet uw wapen tegen hen, strijdt niet tegen hen; wees waardig! Hoe goed het ook is, zich alleen te voelen tegen velen... Doch strijdt tegen uzelf! Onze strijd zal eender zijn, tot den dood!’

Claude.

Wellicht zullen er onder u zijn, die de conclusio in terminis willen deelen van hen, die in hun rechterlijke positie over den dood van mijn broeder beslissen moesten, doch het leven heeft mij sinds onheuglijke jaren geleerd hierover niet bedroefd te zijn, en ik zei u immers reeds, dat dit alles mij niet meer bindt, in welke geringe mate dan ook.

VII

VEERTIEN dagen lang, na de begrafenis van Claude, verbleef ik op ons landgoed, doch sprak met niemand. Mijn ouders voelden zich onteerd en geschokt in hun familie-trots en ook zij uitten geen woord over mijn broeder en zijn zonderlijk verscheiden.

De oude bekende dingen van huis en park liet ik in hun wintersche naaktheid langs mij wegvallen en leefde slechts in een wereld van reminiscenties.

En juist nù, brandde weer in mij die felle azuren zomer aan zee, met Ghislaine, en doemde mij terug in het groote avontuur van de droom.

Ik bezweek tenslotte en hield het niet uit zonder Ghislaine en verlangde terug naar de stad, waar zij nu vertoefde. Ik schreef haar, enkele dagen voor dat ik vertrok, een brief, waarin ik haar mededeelde, dat het mij onmogelijk geworden was zonder haar te leven. Ik verzocht haar naar mijn kamers te komen; opdat ik haar alles duidelijk zou uitleggen, wat er in mij omging.

Twee dagen later stond zij voor mij.

Wij gebruikten iets en rookten.

In mijn kamer was het op-en-neergaan van beider ademtocht hoorbaar.

Eensklaps leek het mij hopeloos zwaar een poging te doen, de stilte die tussen ons was, te verbreken.

Wij zwegen dus. In deze merkwaardige zwijgzaamheid beluisterden wij de Spaansche Rhapsodie van Ravel, die de radio in mijn kamer wéérgaf.

Daarna was de stilte nog pijnlijker.

Het was reeds laat toen Ghislaine deze ondoordringbare spiegel in scherven sloeg. Haar stem was aarzelend en zacht. Zij vroeg mij of Claude's dood mij èrg bedroefd had. Doch ik antwoordde haar, dat er slechts één droefheid in mij was, sinds jaren;... het trage verdriet, haar niet te bezitten...

Ik zag hoe er een warm rood over haar gelaat vloeide en hoe zij de schingende glanzen van haar oogen bedwong, die van wellende tranen getuigden.

Ik naderde haar en nam haar in mijn armen, doch in haar beide kleine handen vatte zij mijn hoofd en sprak:

- Ik zou je onmogelijk kunnen verklaren, Romain, welk een groote genegenheid er in mij is, voor jou...; maar vergeef me;... wanneer ik méér in mij verborgen hield, zou ik er naar verlangen dézen nacht met je te deelen; doch vraag er niet om... ik zou het niet kunnen...! -

Deze woorden verpletterden mij.

Een oneindige bitterheid overviel mij en krampte mijn hart samen. Uit mijn evenwicht geslagen, door dit alles, lachte ik wrang en onoprecht. Ik zocht een sigaret en stak deze op. Dan, mijn stem zoo goed mogelijk beheerschend, antwoordde ik haar:

- Ik begrijp je, Ghislaine, doch vergeef ook mij, wanneer ik je vriendschap, hoe eerlijk dan ook, niet aanvaarden kan... Ik heb mij wellicht te fèl bedrogen. Laten wij er nooit meer over spreken.

Ik opende de deur en boog met geveinsde hoffelijkheid. Zij staarde mij ontzet aan... en ging.

Toen zij weg was ontviel mij de laatste kracht om nog te kunnen reageeren op dit gebeuren.

Ik ging voor mijn tafel zitten, zoals ik Claude gevonden had voor de zijne, en begroef mij in een smartelijke en snerpande pijn, die door hoofd en hart schreide.

Zoo zat ik uren.

's Anderendaags was ik er mij van bewust dat alles nutteloos was geworden en dat er in mij niet meer de geringste reden was om nog verder iets te doen. Met het geld dat ik nog bezat vertrok ik enkele dagen later naar Frankrijk, zonder iemand hiervan te berichten.

Totdat er een dag kwam, dat ik dit kleine raadsel der voorbije dingen van mij af scheurde en het heb leeren beschouwen met de oogen van een celibataire kantoorklerk, die slechts een hoed en een halsboord heeft, waarmee hij door de dagen wandelt; want tot dezen behoor ik tot op den dag van heden; ik ben een waardig man geworden... en nauwelijks herkenbaar onder de vèlen...